

DOGODILO SE

150 godina klasične filologije na Sveučilištu u Zagrebu

Stručno-znanstveni skup

Zagreb, 20. studenoga 2024.

U duhu intelektualnog entuzijazma i povijesnog značaja, Odsjek za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 20. studenoga 2024. svečano je obilježio iznimnu obljetnicu – 150 godina svojeg postojanja. Ova značajna brojka svjedoči o bogatoj tradiciji i neiscrpnj predanosti istraživanju i podučavanju antičkih jezika i književnosti, kao i njihovoj suvremenoj primjeni u znanosti i obrazovanju. U sklopu proslave održan je stručno-znanstveni skup koji je u četiri sekcije okupio trinaest izlagača. Zasluge za organizaciju ponajviše treba pripisati Ninoslavu Zuboviću kao predsjedniku i Vladimiru Rezaru i Teu Radiću kao članovima Organizacijskog odbora. Svečanost su uveličali dekan Filozofskog fakulteta dr. sc. Domagoj Tončinić, prodekanica za studijske programe i cjeloživotno obrazovanje dr. sc. Dolores Grmača, prodekan za organizaciju i razvoj dr. sc. Slađan Turković te Njegova Ekselencija Athanasios Paressoglou, veleposlanik Helenske Republike u Hrvatskoj. Plenarno izlaganje, pod naslovom *Antika i mi*, održao je dr. sc. Neven Jovanović, predstojnik Katedre za latinski jezik i književnost. Događaj je okupio znanstvenike, nastavnike, predavače, goste i studente, čije su ideje, rasprave i znanstvena dostignuća još jednom potvrdili bezvremenost i važnost klasične filologije. Je li ova obljetnica bila tek samo pogled unatrag ili smion iskorak prema budućnosti?

Prvu je sesiju otvorila Katarina Radić, studentica prve godine diplomskog studija latinskog i grčkog jezika Filozofskog fakulteta, koja je svojim radom naslovljenim *Osvrt na povijest Odsjeka za klasičnu filologiju* ukratko prikazala razvoj Odsjeka od njegovih početaka do današnjih dana. Izlaganjem je podsjetila na najznačajnija imena i aktivnosti djelatnika Odsjeka koji su ga u proteklih stotinu i pedeset godina učinili prepoznatljivim. Sesiju je nastavio dr. sc. Relja Seferović iz Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku izlaganjem *Ciceron s dubrovačkih propovjedaonica*, u kojem se osvrnuo na prošlost kako dubrovačkog, tako i svjetskog govorništva čiji su temelji zacrtani u antičkom govorništvu i zasnivaju se na djelima Aristotela i Cicerona. Istaknuo je dva rukopisa vezana uz rad propovjednika koja osvjetljaju Ciceronovo nasljeđe – *Formulae oratoriae* na latinskom i *Trattato della eloquenza ecclesiastica* na talijanskom. Sesiju je izlaganjem *Škola učitelja i škola pjesnika. Isusovačka Repetitio humaniorum* zatvorio dr. sc. Lav Šubarić sa Sveučilišta u Innsbrucku. Njegov rad predstavio je

Repetitio humaniorum, godinu u obrazovanju mladih isusovaca u kojoj su stjecali temeljito poznavanje latinske i grčke književnosti i u kojoj su, kao dio svoje obuke, pisali svoja prva opsežna djela.

Drugu sesiju otvorila je dr. sc. Elena Džukeska sa Sveučilišta „Sv. Ćiril i Metodij” u Skoplju radom *Notes on the History of Words for Land and Soil in Greek*, čija je pažnja bila usmjerena prema različitim aspektima povijesti riječi koja se u grčkome jeziku odnosila na zemlju i tlo. Autorica je istražila ovaj dio grčkoga leksika osvrnuvši se na najstarije pisane dokaze s tablica pisanim linearom B, kao i na alfabetske književne i epigrafske izvore. Sesiju je nastavila dr. sc. Helena Tomas s Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Njezino izlaganje, naslovljeno *Možemo li razumjeti nedešifrirano pismo? Prapovijesno pismo linear A s minojske Krete*, donijelo je pregled pisama linear A i B te iznijelo razloge zašto je linear A zasad još uvijek nedešifrirano pismo, ali i prikazalo njihove razlike i sličnosti pomoću kojih ipak možemo donekle razumjeti natpise na linearu A. Sesiju je sjajnim izlaganjem završio Matija Zorić, profesor Isusovačke klasične gimnazije s pravom javnosti u Osijeku. Njegov rad *Mramor, zlato i purpur – darovi grčkog jezika klasičnim gimnazijama* prikazao je moderan pristup učenju klasičnih jezika koji se dokazao kao vrlo uspješan, čemu svjedoče brojna dostignuća Isusovačke klasične gimnazije u Osijeku. Profesor Zorić predstavio je primjere velikih i malih javnih priredbi, nešto drugačije nastave klasičnih jezika te školskih i izvanškolskih projekata čiji je temelj nastavni predmet grčki jezik u klasičnim gimnazijama.

Treću sesiju otvorio je dr. sc. Šime Demo s Odsjeka za hrvatski latinitet Fakulteta hrvatskih studija. Izlaganjem *Kako popisivati, opisivati i prepisivati natpise* predstavio je glavne izazove dokumentiranja ranonovovjekovnog latinskog epigrafskoga korpusa. Istaknuo je nekoliko faza od kojih se sastoji takav posao, pri čemu je važna suradnja više disciplina. Osim što je naveo sve važne postupke pri dokumentiranju dr. sc. Demo istaknuo je i važnost pravilne digitalizacije korpusa i njezino smještanje na odgovarajuću informatičku podlogu. Drugim izlaganjem ove sesije, naslovljenim *Marulić kao epigrafičar – dalmatinski dio siloge, In epigrammata priscorum commentarius*, dr. sc. Dino Demicheli s Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu predstavio je Marulićev poprilično suveren pokušaj interpretacije epigrafskih spomenika. Marulića je na takvu djelatnost potaknuo Dmine Papalić, koji je prikupio kolekciju salonitanskih natpisa. Rad dr. sc. Demichelija svakako je bio usmjeren na usporedbu humanističkog sa suvremenim epigrafskim pristupom. Posebnu je pažnju pridao spomenicima s područja Dalmacije i tzv. neautentičnim natpisima iz Salone u čijem je sastavljanju gotovo sigurno sudjelovao i sam Marulić. Treću je sesiju zaključio Petar Stjepan Soldo, profesor na Humanističkoj gimnaziji u Zagrebu, izlaganjem naslovljenim *Vice Petrović u čast Karlu VI. – pismo, pjesma i pabirci*,

kojime je predstavio filološko istraživanje teksta pjesme Vice Petrovića *De victoriis Caroli VI imperatoris*. Profesor Soldo također je prikazao izazove priređivanja ove pjesme i samoga rukopisa prepuna autorovih ispravaka i komentara. Posebno se prisjetio rukopisne radionice na kojoj su studenti, pod vodstvom dr. sc. Irene Bratičević, u Dubrovniku istraživali rukopise sačuvane u Znanstvenoj knjižnici, pa tako upravo i ovaj tekst.

Četvrtu su sesiju otvorile dr. sc. Maria Mariola Glavan i dr. sc. Teuta Serreqi Jurić s Odjela za klasičnu filologiju Sveučilišta u Zadru. Svojim istraživanjem *Vulgarnolatinske osobitosti latinizama u djelima Konstantina VII. Porfirogeneta (913. – 959.)* iznijele su fascinantne uvide u vulgarnolatinske promjene koje su se odrazile na jezik 10. stoljeća. Analizirajući latinizme iz carevih četiriju historijskih djela izdvojile su riječi u kojima dolazi do jezičnih promjena i fenomena. Njihov projekt digitalizacije povijesnih izvora otvara vrata za daljnje istraživanje ranosrednjovjekovne hrvatske i bizantske kulturne baštine. Tijek je sesije nastavila lektorica Jelena Poláček Gajer s Odsjeka za klasičnu filologiju Sveučilišta u Zagrebu. Publiku je povela na vremensko putovanje svojim izlaganjem *Morfologija grčkog glagola kroz povijest: prikaz glavnih promjena od klasičnog doba do danas*, u kojemu je istaknula impresivan kontinuitet, ali i preobrazbu jezika tijekom stoljeća. Posebno su zanimljive bile analize promjena u razdoblju *koine* i njihov utjecaj na suvremeni standardni novogrčki jezik. Sesiju je zaključio Mateo Cader, student druge godine diplomskog studija latinskog i grčkog jezika i književnosti, koji je publiku oduševio bogatim istraživanjem o Nikosu Kazantzakis. Njegovo je izlaganje dočaralo život i književni genij jednog od najvažnijih novogrčkih autora. Oslanjajući se na zapise Kazantzakisovih suvremenika i suradnika, kolega Cader nas je proveo kroz ključne trenutke autorova života. Publiku je posebno zaintrigirala usporedba Kazantzakisova modernog prijevoda Homerove *Ilijade* s izvornikom.

Proslava 150. obljetnice Odsjeka za klasičnu filologiju bila je mnogo više od pukog osvrta na prošlost – bila je potvrda neiscrpnne intelektualne vitalnosti i važnosti u suvremenom proučavanju i podučavanju antičkih jezika i književnosti. Sudionici su, svatko na svoj način, ukazali na raznolikost i bogatstvo istraživanja na području klasične filologije, od povijesti i razvoja jezika do književnosti i digitalizacije izvora. U vremenu kada se humanističke znanosti često nalaze pred izazovima, ovaj je skup dokazao kako klasična filologija nije tek čuvar prošlosti, već most između prošlih i budućih generacija – disciplina koja oblikuje kritičko mišljenje, njeguje kulturu i obogaćuje razumijevanje jezika i identiteta. U svijetu stalnih promjena, ona ostaje temelj humanističkog obrazovanja i podsjetnik na moć riječi, ideja i intelektualne znatiželje.

Katarina Radić i Grgur Gržetić